DIANA-MARIA ROMAN

IMPERATIVUL LA NUMĂRUL SINGULAR, FORMA NEGATIVĂ, ÎN LIMBA ROMÂNĂ. SCURTĂ INTERPRETARE MORFOSINTACTICĂ

0. Obiectul cercetării de față îl reprezintă reanalizarea statutului morfosintactic al *formei negative* de *imperativ, la numărul singular*. Aflându-se incontestabil pe o poziție sintactică[1] de tip structural[2], lexemul[3] verbal trebuie, în mod firesc, să realizeze și o funcție sintactică printr-un anumit mijloc de subordonare, în cadrul unei sintagme subordonative[4] intrapropoziționale[5], mai exact printr-un *relatem*[6].

0.1. Ca orientare teoretică, lucrarea noastră este tributară gramaticii relaționale neotradiționale, la dezvoltarea căreia profesorul univ. dr. emerit G. G. Neamțu a contribuit prin apreciabile cărți, studii, articole și cursuri, în continuitatea directă a lui D. D. Drașoveanu, fondatorul școlii clujene de gramatică. Încadrarea și formarea iubitorilor de morfosintaxă în această direcție sunt inconfundabile prin faptul că presupun nu numai aplicarea unui sistem care uzitează un aparat terminologic de specialitate, ci și delimitarea anumitor etape intrinsece mai mult sau mai puțin conștiente și care se prezintă în succesiune:

(1) *recunoașterea unui adevăr axiomatic*: „Relația împreună cu cei doi termeni ai ei – sintagma – constituie **unitatea**, unitatea relațională – și *minimală*, și *maximală* […] – a nivelului sintagmic [...]" (Drașoveanu 1997, p. 34);

(**2**) *descompunerea* enunțurilor, prin identificarea pozițiilor sintactice de tip structural și, implicit, a sintagmelor pe baza relațiilor structurale (Guțu Romalo 1973, p. 35), presupunând și instituirea lor drept coordonative și subordonative în funcție de tipul *relatemului,* componenta fundamentală care, prin capacitatea „de a vehicula *sensuri relaționale*", definește „*relația (raportul) sintagmatică interlexematică*" [s.n.] (Drașoveanu 1997, p. 28–29).

---

[1] Pentru *poziție sintactică*, vezi Guțu Romalo 1973, p. 78–88.

[2] Pentru opoziția *poziție sintactică structurală* vs *nestructurală*, vezi Neamțu 2005.

[3] Pentru *lexem*, vezi Neamțu 2014, p. 283.

[4] Pentru recunoașterea exclusivă a numai două tipuri de sintagme, corespunzătoare a două tipuri de relații sintactice, vezi Drașoveanu 1997, p. 35–51.

[5] Pentru nivel *intrapropozițional* vs *interpropozițional*, vezi Drașoveanu 1997, p. 52–58.

[6] Relatemul trebuie considerat un termen generic care, în planul expresiei, acoperă mai multe segmente, vezi Drașoveanu 1997, p. 25–51, 78–93, 226–243.

DACOROMANIA, serie nouă, vol. XXX, an 2025, nr. 1, Cluj-Napoca, p. 79–88
DOI 10.33993/dr.2025.1.79.88

(**3**) „*disocierea*” lexemului de relatem când acesta din urmă este vehiculat de *flectivul de relație*, ca expresie a unei categorii gramaticale relaționale[7] (Drașoveanu 1997, p. 41). Mai exact, identificarea relatemului de tip flectival presupune o separare corectă din punct de vedere morfematic a flectivului relațional[8] atât de radical și/sau de rădăcină, cât și de cel nerelațional. Prin urmare, segmentările morfematice[9] realizate „după un *algoritm*” care impune „o *reprezentare* în schemă grafică a structurii morfematice”, „*liniară*” și/sau „*în arbore*” (Neamțu 2020, p. 16–17), devin indispensabile din cel puțin două rațiuni: fixarea unei anumite ordini de poziționare a celor gramaticale (unele față de altele, inclusiv a celor relaționale vs nerelaționale) după cele lexicale (Guțu Romalo 1973, p. 25) (în situația celei *liniare*) și capacitatea de evidențiere mai ales în cazul lexemelor flexibile la care flectivul nu se vede[10]. Or, lipsa de vizibilitate nu trebuie să pună sub semnul întrebării însăși prezența flectivului, *cu* sau *fără putere relațională*[11].

1. În baza *omonimiei gramaticale*[12] recunoscute și pe deplin justificate a infinitivului, a participiului (a supinului[13]) și a gerunziului[14] cu segmente de expresie integrate în corpul fonetic al *formelor compuse*[15], s-a propus dihotomia de lucru, *unități* vs *subunități* (LRC 1985, p. 173; Neamțu 2014, p. 240–248, 287), acestea din urmă provenind de la cele dintâi (Neamțu 2014, p. 245). În ciuda unei semnificații gramaticale diferite *de ansamblu*, identitatea formală este datoare *să prevadă* o coincidență nu numai la nivelul lexemelor verbale ca *întreg*, ci și a *componentelor* rezultate din segmentarea morfematică specifică oricărei părți de vorbire flexibile: „[…] asimilabil ca structură morfematică acestui infinitiv și deci identic segmentat este cel cu statut de *subunitate* în structura unor forme verbale analitice/compuse (*voi* ***merge***, *aș* ***merge*** etc.)” (Neamțu 2020, p. 18).

---

[7] Pentru opoziția *categorii gramaticale relaționale* vs *nerelaționale*, vezi Drașoveanu 1997, p. 78–93.

[8] Nu întotdeauna flectivul relațional acoperă tot flectivul de care dispune un lexem ca Ts, context în care se poziționează și unul nerelațional. Totodată, în cadrul aceleiași unități/subunități flectivale (Neamțu 2014, p. 275), se pot materializa *deopotrivă* categorii gramaticale relaționale și nerelaționale, vezi Drașoveanu 1997, p. 78–93, fenomen datorat *sincretismului* (Neamțu 2014, p. 249).

[9] Pentru *segmentări morfematice*, vezi Guțu Romalo 1968; LRC 1985.

[10] Segmentele de expresie flectivale cu *realizare negativă* (**Ø**) (LRC 1985, p. 104) se manifestă numai ca *desinență* și *sufix gramatical*. Relatemul subordonator poate avea expresia zero și în contextul aderenței, vezi Neamțu 2014, p. 396; GBLR 2016, p. 353.

[11] Din același unghi trebuie privită și *prepoziția*, deci *cu* sau *fără putere relațională*, situații condiționate de poziția sintactică *structurală* sau *nestructurală* (de tip apozitiv), pe care o ocupă alături de lexemul substantival, vezi Roman 2016a. Pentru *substantival*, vezi Neamțu 2014, p. 381, subnota 2.

[12] Pentru *omonimie, omonimie gramaticală*, vezi DȘL 2005, p. 357–358; Guțu Romalo 1968, p. 195–211.

[13] Segmetarea morfematică e identică cu a participiului verbal invariabil, vezi Neamțu 2020, p. 19–20, subnota 19.

[14] În GBLR (2016, p. 233, 286–298), cele patru moduri nepersonale sunt considerate forme *nonfinite*.

[15] Pentru opoziția *formă simplă* vs *formă compusă*, vezi GLR I/1966, p. 251.

În formele de infinitiv, **infinitiv$_1$**[16], **citi$_1$**, în *Nu știe **citi$_1$**.*, și **infinitiv$_2$**, **citi$_2$**, în *Aș **citi$_2$** o carte*., ***cit-*** reprezintă radicalul, în timp ce ***-i***, sufixul gramatical. Însă, la **citi$_2$**, sufixul este unul *cofuncțional*, „*segment morfematic cofuncțional*”[17] auxiliarului **aș**. Admiterea unei atare denumiri este întru totul legitimă, atâta timp cât este *și el răspunzător* „pentru *valoarea temporală* de ansamblu a formei compuse” [s.n.] (Neamțu 2014, p. 241), motivația ținând de „neputința” *sufixului* de a reprezenta pe cont propriu semnificațiile modal-temporale ale întregii forme verbale, de aici și apelul la *auxiliar*, care devine deopotrivă *cofuncțional* (Neamțu 2014, p. 246). Astfel, unicul aspect care are capacitatea de diferențiere a unității flectivale ***-i*** în **citi$_1$** și **citi$_2$** ține de *semnificația gramaticală* materializată, și anume conținut modal-temporal de infinitiv, prezent, în **citi$_1$**, și conținut modal-temporal de condițional-optativ, prezent, în **citi$_2$**, și nu de „*matricea*” sau „*tiparul structurant*”[18] care, oricum, nu se schimbă, deoarece ***-i*** tot sufix gramatical rămâne.

2. Până în prezent, imperativul *a fost recunoscut* ca mod *personal* și încadrat în consecință (GLR I/1966, p. 216; SMLRC 1967, p. 223)[19], remarcându-se, totodată, cel puțin *sincronic*, prin formulări care îl evidențiază nu atât ca un fapt de limbă *controversat*, ci ca unul, mai degrabă, *deosebit*, comparativ cu celelalte: „Imperativul ocupă un *loc aparte* în sistemul modurilor […]” [s.n.] (SMLRC 1967, p. 249), o etichetă care trebuie analizată din perspectiva câtorva „trăsături morfosintactice legate de utilizarea sa pragmatică” (GBLR 2016, p. 241), dar și a valorilor modale (GALR I/2005, p. 381–382). O caracteristică individualizatoare, socotită o „particularitate a limbii române”, este și „faptul că paradigma ***imperativului negativ*** este asimetrică” (GALR I/2005, p. 380). „Neconcordanța” nu se datorează faptului că adverbul de negație *nu* ar deține, la numărul singular, „alt statut” decât în toate celelalte situații[20] (Neamțu 1986, p. 26), nepermițând luarea în considerare a unei structuri morfematice care să-l includă și pe *nu* ca segment flectival[21], ci pentru că lexemul verbal însuși este diferit (SMLRC 1967, p. 262).

Referitor la existența unui infinitiv în cadrul imperativului, la forma negativă, numărul singular, consensul este generalizat în gramaticile românești[22]: „[…] are la persoana a II-a sg. *forma infinitivului* […]” [s.n.] (GLR I/1966, p. 265),

---

[16] Notarea cu **1** și **2** respectă direcția proveniență, respectiv **unitățile** sunt notate cu **1**, iar **subunitățile**, cu **2**.

[17] Pentru argumentare și concepte propuse, vezi Neamțu 2014, p. 240–248.

[18] Vezi Neamțu 2014, p. 427–429. Specificul „categoriilor gramaticale/al setului de categorii gramaticale pentru fiecare clasă/grupe de clase de cuvinte” este „dat de expresia flectivelor, care astfel se constituie în *indicatori importanți ai înțelesului categorial* [...]” [s.n.] (Neamțu 2014, p. 436).

[19] Vezi GLR I/1966, p. 216; SMLRC 1967, p. 223, încadrarea păstrându-se la fel și în tratatele mai noi de gramatică, vezi GALR I/2005, p. 358; GBLR 2016, p. 233.

[20] Pentru ce exprimă forma negativă, vezi DȘL 2005, p. 257.

[21] Pentru interpretarea lui *nu* drept „morfem nelegat al negației propoziționale”, vezi GBLR 2016, p. 637–639.

[22] Ne referim la SMLRC 1967, p. 262; Guțu Romalo 1968, p. 176; Graur 1968, p. 202; Irimia 1976, p. 128–129; LRC 1985, p. 191; Avram 2001, p. 243; GALR I/2005, p. 380; GBLR 2016, p. 241.

neconstituind un fenomen cu realizări sporadice, cum sunt formele neregulate de imperativ[23] (Irimia 1976, p. 127), de pildă, ci se răsfrânge asupra tuturor lexemelor verbale care pot fi folosite la acest mod personal[24]. În plus, s-a acceptat și că folosirea infinitivului în structura imperativului negativ reprezintă „un fapt de continuitate" (Diaconescu 1977, p. 122), în trecerea de la latină, româna creându-și, „alături de imperativul pozitiv, și forme de imperativ negativ pentru pers. a II-a sg. și pl.", cea de la numărul singular fiind „explicată din construcțiile infinitivale existente în latină […]: *non cantare* > **nu cântare* > *nu cânta*" (ILR 1978, p. 324)[25].

2.1. Odată cu admiterea acestui punct de vedere, se cristalizează întrebarea ce statut are *infinitivul* în cadrul imperativului, *subunitate* vs *unitate,* una *intim* legată de altele de o importanță similară: ce funcție sintactică au ele ca Ts, ce categorii gramaticale relaționale pot fi identificate la aceste lexeme verbale, dar și care este modalitatea lor de subordonare:

(**1**) În cazul în care infinitivul este *o subunitate*, discuția trebuie analizată automat și din perspectiva opoziției formă simplă *vs* formă compusă, denumirea celei din urmă fiind consecința prezenței, în structură, a unui *auxiliar,* în timp ce prima acoperă ca *lungime* radicalul și flectivul *monomorfematic*[26] (vezi *infra,* **2.1.**). Prin urmare, absența de necontestat a auxiliarului, dar și încadrarea morfosintactică a lui *nu* (vezi *supra,* **2.**) anulează posibilitatea ca formele imperative să fie *compuse*, implicit și ipoteza de a putea fi considerate *subunități*: „*Ambele tipuri de imperativ sunt forme simple*" [s.n.] (Avram 2001, p. 241).

(**2**) Tiparul negativ al formei de imperativ, la numărul singular, este, în principiu, același la toate celorlalte moduri personale, adică ***nu*** + *o formă simplă* sau ***nu*** + *o formă compusă*, spre deosebire atât de forma negativă a infinitivului ca *unitate,* context în care pot fi recunoscute două modele (GBLR 2016, p. 637–639; GALR I/2005, p. 488–493): fie *nu* apare intercalat între *a* și infinitivul scurt, *a* ***nu*** *face*; fie *nu* apare în fața formei verbale personale de care este *dependent* (SMLRC 1967, p. 212): ***Nu*** *are ce* ***citi****.*, ***Nu*** *poate* ***citi****.*, cât și de forma negativă a gerunziului, a participiului și a supinului, la care apare în radical un *prefix* (GALR I/2005, p. 526–527).

Prin recunoașterea infinitivului în cadrul imperativului drept *unitate,* se individualizează o situație cu totul aparte din punct de vedere morfematic: în baza aceleiași omonimii gramaticale, **infinitivul$_1$**[27], **citi$_1$**, în *Nu poate* ***citi$_1$****.*, și **infinitivul$_2$**, **citi$_2$**, în *Nu* ***citi$_2$****!*, ca lexeme verbale, trebuie să aibă nu numai aceeași lungime, ci și aceleași componente: radicalul ***cit-*** vs flectivul ***-i***, exclusiv unul de tip sufix

[23] Imperativul este recunoscut drept modul care, în limba română, „prezintă cele mai multe neregularități" (SMLRC 1967, p. 262).

[24] Există posibilitatea ca unele verbe „din motive care țin de configurația semantică intrinsecă" să nu poată fi folosite la imperativ, afirmativ sau/și negativ, vezi GALR I/2005, p. 381.

[25] Au fost delimitate două etape distincte în ceea ce privește „evoluția sistemului de imperativ negativ" (ILR 1978, p. 325).

[26] Pentru opoziția flectiv *monomorfematic* vs *bimorfematic*, vezi Neamțu 2014, p. 270–281.

[27] Cu **1** se notează *infinitivul* ca **unitate**, cu **2**, *infinitivul* ca **unitate** integrată în structura imperativului, forma negativă, la numărul singular.

gramatical *necofuncțional*, „noutatea” reprezentând-o omonimia dintre o formă nonfinită, infinitivul, și un mod personal, imperativul. Acest fenomen al identității formale dintre lexemele verbale se mai configurează și în alte contexte dintre care reținem doar două[28], circumstanțe în care însă ambele sunt personale, neconstituind rezultatul unei conversiuni nici marcate și nici nemarcate[29], adică verbul, ca încadrare morfologică, se păstrează (vezi *infra*, **2.1.**). Prin urmare, se reține că indicativul, timpul prezent, este omonim:

(**a**) cu modul conjunctiv, timpul prezent, la persoanele I și a II-a, numerele singular și plural (GBLR 2016, p. 259);

(**b**) cu modul imperativ, însă printr-o repartiție complexă a segmentelor flectivale de tip desinențial, sufixele gramaticale fiind identice, dublată de o diferență care se manifestă la nivelul „*componentului suprasegmental*” (GALR I/2005, p. 378–379):

(**b**$_1$) La persoana a II-a, **numărul plural**, formele afirmativă și negativă, situații în care imperativul pur și simplu *copiază întru totul* structura morfematică a indicativului, timpul prezent, persoana a II-a, numărul plural, contexte în care sufixul gramatical este identic cu cel al infinitivului prezent (Avram 2001, p. 243);

(**b**$_2$) La persoana a II-a, **numărul singular**, forma afirmativă, context în care apar unele condiționări, fie una strict morfologică, fie și morfologică, și sintactică, care stabilesc omonimia cu persoanele a II-a și a III-a ale indicativului, timpul prezent[30].

Într-adevăr, de o *omonimie gramaticală* la nivelul lexemelor *ca întreg* este vorba și în cazul subunității verbale participiu, **citit**$_1$[31], în *Eu* ***am citit***$_1$ *o carte.*, vs adjectiv (participial), **citit**$_2$, în *El este un om* ***citit***$_2$*.*, dar fără „valabilitate” cât privește componentele, reprezentând o situație rezultată în urma unei conversiuni nemarcate (Neamțu 2014, p. 435–436). Elementul ***-it*** din **participiul**$_2$ nu mai este recunoscut ca atare, segmentarea morfematică a lexemului funcționând după cea proprie adjectivului, cu un radical și un flectiv monomorfematic, de tip desinențial, cu realizare negativă (**Ø**), deci cu sufixul gramatical asimilat radicalului (Neamțu 2020, p. 18), în timp ce ***-it*** din **participiul**$_1$ reprezintă un „*sufix gramatical cofuncțional*” (vezi *supra*, **1.**).

O consecință a excluderii formelor verbale infinitiv, gerunziu, supin și participiu dintre modurile nepersonale este că sufixul gramatical ***-i***, **citi**$_1$, în *Nu poate* ***citi***$_1$*.*, degajat în urma unei segmentări morfematice *admise* (GBLR 2016, p. 290) și care, în mod firesc, ar trebui să fie responsabil de încadrarea

---

[28] Vezi și *tipologia articolului hotărât* în limba română, segment de expresie *supraordonat ca tipar* care se materializează în trei tipuri, în funcție *de rolul* pe care îl deține, Neamțu 2014, p. 270–281.

[29] Pentru tipologia *conversiunii*, vezi Neamțu 2014, p. 431–436.

[30] Pentru mai multe detalii, vezi GLR I/1966, p. 264; Guțu Romalo 1968, p. 174–175; Graur 1968, p. 219–221; GALR I/2005, p. 379–380; GBLR 2016, p. 242.

[31] Cu **1** se notează *participiul* ca **subunitate** în cadrul formei verbale compuse, cu **2**, *adjectivul* (participial).

modal-temporală a **infinitivului$_1$**, să nu mai aibă *acoperire* în planul conținutului (Neamțu 2020, p. 20). Astfel, în condițiile în care omonimia dintre **infinitivul$_1$**, **citi$_1$**, în *Nu poate* ***citi$_1$***., și **infinitivul$_2$**, **citi$_2$**, în *Aș* ***citi$_2$*** *o carte*., nu este acceptată la nivelul componentelor, nici sufixul gramatical ***-i***, în *Nu* ***citi!***, care ar da socoteală de încadrarea modală a imperativului, nu poate fi validat, lexemul fiind pus, la numărul singular, forma negativă, în situația de a rămâne... *amodal*[32] (GBLR 2016, p. 242). Or, indiferent de formă, personală sau nonfinită, „cel puțin pentru limba română, verbul nu poate fi conceput fără categoriile de *mod*, *timp* și invers […]" (Neamțu 2014, p. 439).

În consecință, la nivelul conținutului, unitatea flectivală ***-i*** de tip sufix gramatical trebuie acceptată ca *purtătoarea* de drept a acelorași tipuri de semnificații gramaticale în funcție de situație, și anume: **infinitivul$_1$**, **citi$_1$**, în *Nu poate* ***citi$_1$***., una de infinitiv, și **infinitivul$_2$**, **citi$_2$**, în cadrul imperativului, *Nu* ***citi$_2$!***, una specifică respectivului mod personal (vezi *supra*, **1.**). Cel puțin până la acest moment, ca notă comună definitorie, toate unitățile și subunitățile aparținătoare formelor compuse au fost considerate *invariabile* în raport cu persoana și numărul (GALR I/2005, p. 358–543). Este adevărat însă că, în anumite limbi cum este *portugheza*, infinitivul apare cu forme distincte în funcție de persoană și număr: „[…] *amar, amares, amar, amarmos, amardes, amarem*" (Torrinha 1946, p. 183, *apud* Diaconescu 1977, p. 142). Degajarea unei subunități flectivale, de tip desinență, cu realizare negativă[33] (**Ø**), în continuitatea directă a sufixului gramatical ***-i*** atât în **citi$_1$**, *Nu poate* ***citi$_1$***., cât și în **citi$_2$**, *Nu* ***citi$_2$!***, ca manifestare sincretică a persoanei și a numărului, în cadrul unui flectiv bimorfematic, nu poate să aibă loc, lungimea și structura unității fiind una și aceeași în ambele contexte, deci implicit și în cazul imperativului, forma negativă: „*Datorită* caracterului *invariabil al temei*[34] *de infinitiv, forma negativă nu mai prezintă desinențe pentru persoană și număr la singular*" [s.n.] (Irimia 1976, p. 129).

Admiterea uneia de tipul acesta la modul conjunctiv, timpul perfect, unde este sesizabilă o situație „*delicată*" prin faptul că are o singură formă pentru ambele numere și toate persoanele, ceea ce a dus la acceptarea ei drept invariabilă (Irimia 1976, p. 110), nu a vizat corpul *subunității*, deci al *participiului*, ci al *auxiliarului să fi*, unde *fi* a fost supus și el segmentării morfematice, obținându-se și un sufix gramatical ***-i***. Explicația ține de etimologie, deoarece „se consideră că auxiliarul analitic de conjunctiv perfect (*să fi*) provine din conjunctivul prezent al predicativului *a fi* (*să fiu, să fii, să fie...*), identic formal copulativului și auxiliarului de diateză *a fi*" (Neamțu 2014, p. 244).

---

[32] Din tabelul prezentat în GBLR (2016, p. 242) se deduce că *sufixele gramaticale* ale imperativului *nu sunt recunoscute ca atare la numărul singular, forma negativă*, nefiind marcate corespunzător, așa cum s-a procedat în cazul celor cu realizare pozitivă specifice formei afirmative.

[33] Pentru această interpretare vezi Neamțu 2020, p. 22. Este o variantă de lucru care asigură, prin admiterea persoanei și a numărului drept categorii gramaticale realizate flectival, *simetria* în paradigma imperativului, ca forme personale prin excelență, la fel ca în situația conjunctivului, timpul perfect.

[34] Pentru *temă*, vezi DȘL 2005, p. 531.

2.2. Prin tradiție, imperativul, indiferent de formă, afirmativă sau negativă, este recunoscut și încadrat de gramatici la modurile personale (vezi *supra,* **2.**), cu acest statut, revenindu-i responsabilitatea de a îndeplini funcția sintactică de predicat[35] al enunțului din care face parte (Guțu Romalo 1973, p. 124). *Necontestarea* caracterului personal al formei negative, la singular, în ciuda „*deficitului*" *flexionar*[36] (deci *flectival*) de persoană și număr, ar putea avea la bază mai multe argumente:

(**1**) Situația conjunctivului, la timpul perfect, reprezintă un precedent în gramaticile românești, includerea acestuia printre modurile personale fiind acceptată în baza existenței formelor *flectivale* ale prezentului în care persoana și numărul „*sunt clar exprimate*" [s.n.] (SMLRC 1967, p. 238). Ca atare, și în situația dată, ar avea *justificare* numai din perspectiva prezenței celorlalte forme ale imperativului la numerele singular și plural, unde nu există nicio suspiciune ca persoana și numărul, în calitatea lor de categorii gramaticale, să nu se realizeze flectival, segmentele flectivale de tip desinență fiind *vizibile,* deci realizate *pozitiv*[37].

(**2**) La fel ca formele nonfinite de gerunziu și infinitiv scurt, și imperativul, în ciuda invariabilității sale, are un subiect, ca „*indice gramatical*" [s.n] (Caragiu 1957, p. 66), deci „*se referă* totuși *la o persoană*" [s.n.] (Caragiu-Marioțeanu 1962, p. 39), aceasta materializându-se însă numai la nivelul conținutului, aspect care îl aseamănă cu propredicatul (Drașoveanu 1997, p. 195–208, 244–275): „Aici *pers 2*[38] este absentă ca expresie, dar conținutul ei, *raportarea* la *S*, rămâne [...]" (Drașoveanu 1997, p. 201). Cu toate acestea, spre deosebire de formele verbale nonfinite ca *unități* în ipostaza de propredicate, funcția sintactică a imperativului nu se realizează în condiții speciale, nefiind „un *transformatum,* ce-și presupune *transformandum*-ul" (Drașoveanu 1997, p. 204).

(**3**) Acceptarea unui „infinitiv[39] «predicativ» (deci cu funcție de predicat) […] numai în *propoziții principale imperative*, de preferință (nu însă obligatoriu) negative" (GALR I/2005, p. 492), s-a făcut în baza clasei de substituție (Guțu Romalo 1973, p. 126), reprezentând „singurul tipar de construcție în care *forma infinitivului este suficientă* pentru obținerea *autonomiei enunțiative*"[40] [s.n.]: „*A nu se rupe florile!, A nu se face zgomot!, A nu se fuma!* [...]" (GALR I/2005, p. 492–493). În acest context, devine cert că infinitivul ca *unitate* nu poate apărea

---

[35] Se face referire la *predicatul verbal*, vezi Neamțu 1986. În studiul de față, acceptăm subordonarea predicatului subiectului, vezi Drașoveanu 1997, p. 49–50.

[36] Pentru recunoașterea *procazurilor* datorate unor „imposibilități flexionare", vezi Drașoveanu 1997, p. 116–117.

[37] Vezi Neamțu 2020, p. 22, dar și GALR I/2005, p. 403–407. Au realizare negativă numai verbele cu „paradigmă aberantă", vezi Guțu Romalo 1968, p. 172–174. Lucrarea nu vizează structura morfematică a formelor neregulate.

[38] Pentru *ipostazele* și notarea categoriilor gramaticale cu 1, 2 și 3, vezi Drașoveanu 1997, p. 78–100.

[39] Pentru deosebiri atât în planul conținutului, cât și al expresiei, vezi Diaconescu 1977, p. 124; GALR I/2005, p. 383, 492–493.

[40] Faptul că „*poate constitui nucleul unei comunicări independente*" [s.n.] diferențiază formele nonfinite de conjunctivul perfect, în ciuda notei comune, invariabilitatea în ceea ce privește persoana și numărul (SMLRC 1967, p. 212, subnota 2).

concomitent cu un verb la mod personal, deci o a doua formă personală, de unde și imposibilitatea realizării unui al doilea predicat și, implicit, a unei a doua propoziții, așa cum se întâmplă în toate situațiile în care apar formele verbale nonfinite (vezi *supra,* **2.1.**). De asemenea, a fost admisă apartenența la clasa predicatului a interjecțiilor onomatopeice și neonomatopeice, primele prin încadrarea „în aceeași schemă structurală", substituindu-se „verbului care exprimă acțiunea", cele din urmă „pe baza analogiei structurale cu enunțurile având centru verbal" (Guțu Romalo 1973, p. 131). Astfel, nota comună a clasei de substituție este îndeplinirea unei funcții sintactice, *predicatul*, cea diferențiativă constând în modalitatea de subordonare diferită a lexemelor, deci ca resursă lingvistică a valorii morfologice prezente ca Ts (Guțu Romalo 1973, p. 90–107), una direct dependentă de manifestarea sau nemanifestarea unor categorii gramaticale *relaționale,* deci, implicit, și de *cea flexionară*[41] (pentru ca o categorie gramaticală să fie *relațională*, ea trebuie mai întâi să se manifeste *flectival*[42], de unde și instituirea opoziției categorii relaționale *vs* nerelaționale (vezi *supra,* **0.1.**).

Acceptând aceste argumente, propunem ca lexemele negative ale imperativului, la numărul singular, deținătoare ale unei valori morfologice comune, *verbul*, și ocupând aceeași poziție sintactică de tip structural în baza unei clase de substituții comune, *predicatul*, dar și prin raportare la persoana subiectului, să dețină categoriile gramaticale de persoană și număr sub formă *aflectivală,* deci absente „fizic" din flectiv[43] și ca realizare pozitivă, și ca realizare negativă. Prezența lor la *Acordat*[44] se datorează unui acord gramatical[45] *aflectival*[46] cu *Acordantul*, unul nerelațional, implicit negenerator de funcție sintactică, lexemele verbale ca Ts fiind forțate, așadar, să își procure un alt mijloc de subordonare*, aderența*.

3. Prin urmare, considerăm că formele negative de imperativ, la numărul singular, se constituie *parte integrantă* a paradigmei sale, deci forme personale, prin *analogie structurală* cu cele de singular, forma afirmativă, și plural, formele afirmativă și negativă, în ciuda *imposibilității flexionare* de materializare a categoriilor gramaticale de persoană și număr, cauzată de *prezența infinitivului ca unitate în structura sa morfematică*. Admitem, astfel, că aceste lexeme verbale au exclusiv un *flectiv monomorfematic* de tip *sufix gramatical,* neputând vehicula decât *aflectival* categoriile mai sus-menționate, însă îndeplinesc funcția sintactică de *predicat,* subordonându-se prin *aderență*.

---

[41] Pentru lexeme incluse prin tradiție în cadrul părților de vorbire de tip substantival și adjectival, considerate la nivel de clasă flexibile, și care se subordonează ca funcții sintactice prin *aderență*, în absența *flectivului relațional,* ca relatem, vezi Roman 2017.

[42] Vezi analogia cu afirmația „[…] pentru ca un cuvânt să flexioneze, trebuie ca mai întâi să fie" (Drașoveanu 1997, p. 24).

[43] Pentru categorii gramaticale *flectivale* vs *aflectivale*, dar și bibliografia în acest sens, vezi Roman 2017.

[44] Pentru termenii propuși, *Acordat* vs *Acordant*, vezi Roman 2016b și Roman 2017.

[45] Pentru acordul gramatical, *paradigmatic* vs *sintagmatic,* vezi Gruiță 1981, p. 11–40.

[46] Pentru acord gramatical *flectival* vs *aflectival,* vezi Roman 2017.

ABREVIERI BIBLIOGRAFICE. SIGLE

Avram 2001 = Mioara Avram, *Gramatica pentru toți*. Ediția a III-a, București, Editura Humanitas, 2001.

Caragiu 1957 = Matilda Caragiu, *Sintaxa gerunziului românesc*, în *Studii de gramatică*, vol. II, 1957, p. 61–89.

Caragiu-Marioțeanu 1962 = Matilda Caragiu-Marioțeanu, *Moduri nepersonale*, în „Studii și cercetări lingvistice", XII, 1962, nr. 1, p. 29–43.

Diaconescu 1977 = Ion Diaconescu, *Infinitivul în limba română*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1977.

Drașoveanu 1997 = D. D. Drașoveanu, *Teze și antiteze în sintaxa limbii române*, Cluj-Napoca, Editura Clusium, 1997.

DȘL 2005 = *Dicționar de științe ale limbii*, București, Editura Nemira, 2005.

GALR I/2005 = Valeria Guțu Romalo (coord.), *Gramatica limbii* române, vol. I. *Enunțul*, București, Editura Academiei Române, 2005.

GBLR 2016 = Gabriela Pană Dindelegan (coord.), *Gramatica de bază a limbii române*. Ediția a II-a, București, Editura Univers Enciclopedic Gold, 2016.

GLR I/1966 = *Gramatica limbii române*. Ediția a II-a revăzută și adăugită, vol. I, București, Editura Academiei, 1966.

Graur 1968 = Alexandru Graur, *Tendințele actuale ale limbii române*, București, Editura Științifică, 1968.

Gruiță 1981 = Gligor Gruiță, *Acordul în limba română*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1981.

Guțu Romalo 1968 = Valeria Guțu Romalo, *Morfologie structurală a limbii române (substantiv, adjectiv, verb)*, București, Editura Academiei, 1968.

Guțu Romalo 1973 = Valeria Guțu Romalo, *Sintaxa limbii române. Probleme și interpretări*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1973.

ILR 1978 = Florica Dimitrescu (coord.), *Istoria limbii române*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1978.

Irimia 1976 = Dumitru Irimia, *Structura gramaticală a limbii române. Verbul*, Iași, Editura Junimea, 1976.

LRC 1985 = Ion Coteanu (coord.), *Limba română contemporană*, vol. I. Ediție revizuită și adăugită, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1985.

Neamțu 1986 = G. G. Neamțu, *Predicatul în limba română*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1986.

Neamțu 2005 = G. G. Neamțu, *Curs de limba română contemporană. Sintaxă*, Facultatea de Litere, Universitatea Babeș-Bolyai, Cluj-Napoca, anul universitar 2005–2006.

Neamțu 2014 = G. G. Neamțu, *Studii și articole gramaticale*, Cluj-Napoca, Editura Napoca Nova, 2014.

Neamțu 2020 = G. G. Neamțu, *Structuri morfematice ale formelor verbale sintetice – reprezentări pe orizontală* vs *pe verticală*, în „Dacoromania", serie nouă, XXV, 2020, nr. 1, Cluj-Napoca, p. 16–35.

Roman 2016a = Diana-Maria Roman, *The Preposition-Opposeme of the Romanian Substantival Non-Ts*, în „Logos Universality Mentality Education Novelty: Philosophy and Humanistic Sciences", IV, 2016, issue 1, p. 7–25.

Roman 2016b = Diana-Maria Roman, *Numărul numeralului românesc, o categorie deictică d.1. de tip lexico-semnatic, și implicațiile sale în ceea ce privește acordul paradigmatic și sintagmatic*, în *Studii de filologie. In honorem Ștefan Găitănaru*, Liliana Soare (coord.), Adrian Sămărescu, Adina Dumitru, Pitești, Editura Universității din Pitești, 2016, p. 335–246.

Roman 2017 = Diana-Maria Roman, *Categoriile grupului nominal între deictic și anaforic, aflectival și flectival*, Cluj-Napoca, Editura Risporint, 2017.

SMLRC 1967 = Iorgu Iordan, Valeria Guțu Romalo, Alexandru Niculescu, *Structura morfologică a limbii române*, București, Editura Științifică, 1967.
Torrinha 1946 = Francisco Torrinha, *Gramática portuguesa*, 7-a ediçâo, Porto, 1946.

THE NEGATIVE SINGULAR IMPERATIVE IN ROMANIAN. A CONCISE MORPHOSYNTACTIC APPROACH

(*Abstract*)

In Romanian specialised literature, the imperative is described as having three traits that are relevant for this paper: (1) it is a personal mode, (2) the affirmative and negative forms do not coincide in the singular, and (3) the negative is formed with the infinitive. Considering the known grammatical homonymy between the infinitive *citi*$_1$ [*read*$_1$] as a *unit*, in *Nu poate* ***citi***$_1$. [*He cannot* ***read***$_1$.], and the infinitive *citi*$_2$ [*read*$_2$] as a *subunit*, in *Aș* ***citi***$_2$ *o carte.* [*I'd like to* ***read***$_2$ *a book.*,], both at the level of verbal lexemes as a whole and at that of the morphemic structure, scholars also accept the thesis that the infinitive *citi*$_1$ [*read*$_1$] as a unit in *Nu poate* ***citi***$_1$. [*He cannot* ***read***$_1$.] and the infinitive *citi*$_2$ [*read*$_2$] as a unit of the negative singular imperative *Nu* ***citi***$_2$*!* [*Don't* ***read***$_2$*!*] are formally identical, the grammatical suffix-type flective ***-i*** being the carrier of *different* grammatical meanings in different contexts, as follows: infinitive in *citi*$_1$ [*read*$_1$] and imperative in *citi*$_2$ [*read*$_2$]. Thus, the morphemic structure of the negative singular imperative *stops* at the grammatical suffix ***-i***, excluding the possibility of there being a flectional subunit of the type ***-Ø*** *syncretic desinence*, as an expression of the grammatical categories of person and number. However, neither the personal type of verbal forms, nor the use of those categories comes under question, thanks to certain features they have in common with the other imperative forms in which the desinence-type of flectional subunit is realised in the *positive*: the identical morphological value, as verbs, does not indicate conversion and the same structural syntactic position, as predicates, is occupied. Therefore, negative singular imperative verbal lexemes resort to non-flectional forms of person and number, derived from the subject by way of non-relational non-flectional agreement, and they must procure a different *relateme*, of adherence, to realise their syntactic function.

Cuvinte-cheie: *infinitiv*, *imperativ*, *formă negativă*, *omonimie gramaticală*, *categorie gramaticală aflectivală*, *aderență.*
Keywords: *infinitive*, *imperative*, *negative form*, *grammatical homonymy*, *non-flectional grammatical category*, *adherence.*

Universitatea Babeș-Bolyai
Facultatea de Litere
Cluj-Napoca, str. Horea, nr. 31
diana.roman@ubbcluj.ro